

vorm van entree en koelieloon, zij er fluks bij geweest is voor de *Rafflesia Arnoldi* en ook voor de daar groeiende *Brugmansia Lowii* nieuwe namen te verzinnen. De eerstgenoemde heeft nu in genoemde kampong de uitsluitend locale naam ontvangen van boenga parioek, dus „pot-bloem”, naar de vorm van het kookpotvormige diaphragma; terwijl de *Brugmansia*, eveneens naar de vorm, boenga bintang gedoopt is.

Fort de Kock, Aug. 1924

Edw. JACOBSON.

EEN EIGENAARDIGE AFWIJKING.

In het begin van dit jaar bezig zijnde met het determineeren van een aantal gedroogde orchideeën door Dr. L. RUTTEN op Séran en door den Heer L. J. TOXOPEUS op Boeroe verzameld, trof ik in beide verzamelingen exemplaren aan van een *Vanda*, waarvan ik vroeger reeds meermalen van liefhebbers bloemen had ontvangen, doch die tot nog toe steeds ongedetermineerd was gebleven. Misschien is het niet onaardig de geschiedenis van deze te vertellen.

Het eerst werd zij vermeld en ook afgebeeld door RUMPHIUS in zijn *Herbarium Amboinense*, deel VI, bldz. 107, tab. XLIV, fig. 1 (zie fig. 1) onder den naam *Angraecum saxatile* of klip-Angrek, van welke „over de klippen, kruipende”, plant de volgende beschrijving gegeven wordt: „de bladeren staan met bosjes bij malkander, agte en tien duimen lang, een breed, boven gegeut, beneden met een scherpe rugge, aan 't voorste in tweeën gekloven met twee spitzten, waar van de een niet alleen merkelyk langer is dan de andere, maar ook steekende als een weeken doorn. — Tusschen de agterste bladeren komen mede lange ronde, en wat bogtige steelen uit als Chordelen, taai, en onverbreekelig, van buiten wit, en aan haar einde zig in twee of drie takken verdeelende, dewelke al wederom in de schorsse der bomen wortelen. — Tussen de bladeren komen de bloemsteelen voort, twee spannen lang, aan haar opperste dragende kleine geele bloempjes, van vijf blaadjes gemaakt, dewelke van binnen rood en aan de kanten geel zijn, van welke couleur het helmke ook is; uit haare voeten werden de vrugten, ruim een vinger lang, en een dwersvinger dik, zommige een lid van een vinger lang, en een schaft dik, in ses scherpe ribben afgedeelt, en tussen beide diepe voorens, met een vlak sterretje boven op, gemaakt van vijf spitzten met een stomp knopje in de midden”.

De naam *Angraecum saxatile* is echter niet geldig, omdat hij vóór-Linnéaansch is. Aangezien er geen herbarium van de door RUMPHIUS beschreven planten bestaat, bleef de plant verder onbekend, totdat TEYSMANN haar in Februari 1860 aan de zuidkust van Boeroe nabij Okie ¹⁾ terugvond, zooals blijkt uit materiaal in het Buitenzorgsch herbarium daarvan bewaard en uit den door hem en BINNENDIJK uitgegeven *Catalogus van 's Lands Plantentuin* (1866). Zij gaven er den naam *Vanda crassiloba* aan, die echter weer niet geldig is, omdat zij er geen beschrijving van gaven. Nu was er in de eerste periode van mijn Buitenzorgschen tijd in den Botanischen tuin een *Vanda* in kultuur, die volgens het naambordje van Ambon afkomstig moest zijn en o.a. in 1898 bloeide. Daar de bloemen veel op die van TEYSMANN's plant geleken en de vindplaats niet zoo ver verwijderd was van Okie, meende ik de soort

¹⁾ In 1921 door den Heer TOXOPEUS ingezameld aan de zuidkust van Boeroe bij Leksoela, niet ver van Okie verwijderd. De plant kwam er als epifyt voor doch ook als bewoner van een kiezelconglomeraat-rots.

van TEYSMANN en BINNENDIJK teruggevonden te hebben en gaf er een beschrijving van (*Orch. Ambon*, bldz. 99). Kleine verschillen o a. de zeer weinigbloemige tros, die bij TEYSMANN's plant vrij veelbloemig is, meende ik te kunnen verklaren door de ongunstige standplaats (te zware schaduw) van het Buitenzorgsche exemplaar. Later, toen ik van verschillende zijden *Vanda*-bloemen toegezonden kreeg, bleek, dat mijn meening onjuist was geweest, en dat TEYSMANN's plant en de door mij als *V. crassiloba* beschrevene twee goed verschillende soorten zijn. Omdat de eerste nu weer zonder naam was, heb ik haar in overeenstemming met RUMPHIUS' naam *V. saxatilis* genoemd. Het is echter niet volkomen zeker, dat nu de zaak afgedaan is. De vroeger welbekende orchideeënkenner REICHENBACH heeft nl. een paar verwante, van de Soendaeilanden afkomstige *Vanda*-soorten beschreven, die evenwel aan de beschrijvingen niet voldoende te herkennen zijn. De mogelijkheid bestaat dus dat later één van deze met onze soort zal blijken overeen te komen, in welk geval de oudste naam in gebruik dient te worden genomen.

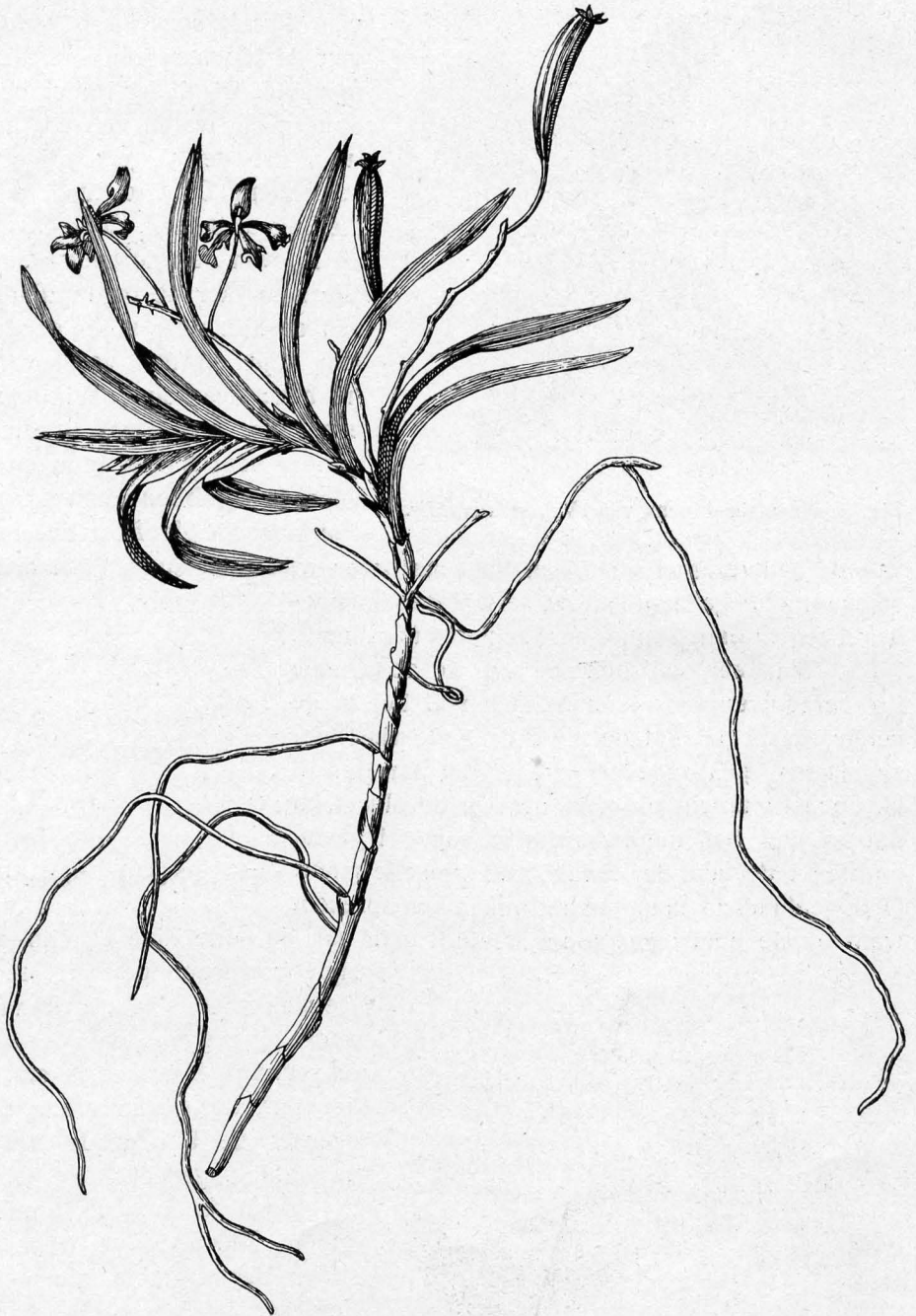

Fig. 1 *Angraecum saxatile* RUMPH. (*Herb. Amb.* VI t. XLIX, fig. 1).

De mogelijkheid bestaat dus dat later één van deze met onze soort zal blijken overeen te komen, in welk geval de oudste naam in gebruik dient te worden genomen.

Onder de door mantri KORNASSI van den Botanischen tuin onder leiding van Dr. L. RUTTEN op Séran verzamelde exemplaren van *Vanda saxatilis* bevond er zich één, waar-

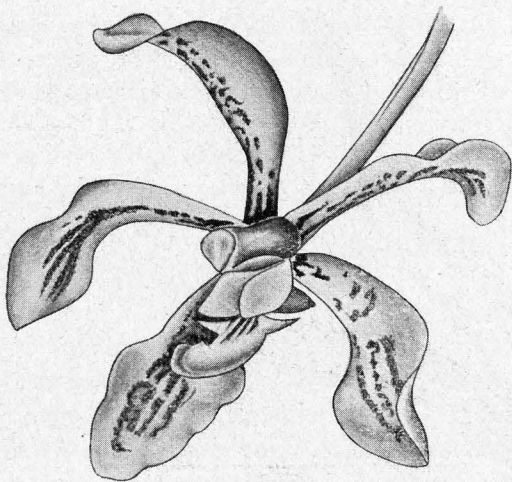

Fig. 2 Normale bloem van *Vanda saxatilis*.

van de bloemen een eenigszins vreemden indruk maakten. Bij nader onderzoek bleek, dat zij alle abnormaal waren, en dat het uitsluitend de lip was, die een eigenaardige metamorfose had ondergaan. Om zich daarvan een duidelijke voor-

stelling te maken, doet men het best eerst even de lip van een normale bloem te bekijken (fig. 3). We zien hier de beide zijlobben, die evenwijdig aan de zuil naar voren gekeerd en ongeveer even lang zijn en den vorm van een parallelogram hebben; daarvoor bevindt zich de dikvleezige, eveneens naar voren gerichte, doch meer of minder naar boven gebogen middenlob, die wat voor de zijlobben uitsteekt, aan den top door een overlangsche gleuf kort tweelobbig is en tengevolge

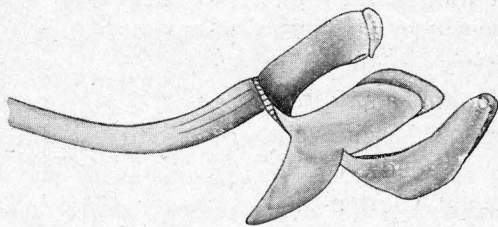

Fig. 3 Normale lip en zuil van *Vanda saxatilis*.

van de aanwezigheid aan den voet van twee wijd uitstaande, smal driehoekige tanden een spiesvormige gedaante heeft, terwijl de samengedrukt kegelvormige spoor naar achteren is gekeerd. Wanneer wij hiermee nu de abnormale lip vergelijken (fig. 4 en 5), dan valt het in de eerste plaats op, dat de algemeene richting niet zooals in fig. 3 ongeveer evenwijdig aan de zuil is, doch loodrecht erop. In de tweede plaats, en dat is wel het merkwaardigste van het geval, ontbreekt de voor de *Vanda*'s zoo typische spoor. Of eigenlijk kan men van ontbreken niet spreken, want op de plaats der spoor bevindt zich aan de onderzijde een holte, die aan de boven-

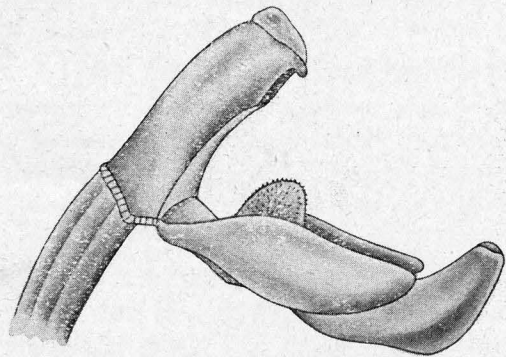

Fig. 4 Zuil en abnormale lip van *Vanda saxatilis*.

zijde correspondeert met een groote verdikking. De zaak zou dus het best kunnen worden verklaard door te zeggen, dat de spoor naar boven is omgestulpt. Daarmee is ook in overeenstemming het feit, dat de holte aan de onderzijde kaal is evenals de buitenzijde der spoor, terwijl de verdikking geheel kort behaard is, zooals ook het geval is met de binnenzijde der normale spoor. Alleen is de holte veel kleiner dan de spoor der normale bloem en de wand dikker. Een derde eigenaardigheid is, dat de zijlobben met breedere basis zijn ingehecht, terwijl ten vierde ook de middenlob een afwijking vertoont. Oppervlakkig beschouwd ziet hij er normaal uit,

maar bij nauwkeuriger onderzoek bemerkt men, dat de beide zijwaarts uitstaande tanden aan den voet ontbreken. Als we nu nog eens de verdikking tusschen de zijlobben bekijken

(fig. 3, beneden), dan zien we dat tegen de voorzijde daarvan als het ware een eveneens behaard dwarsplaatje is aangegroeid. Het lijkt mij niet buitengesloten, dan dit plaatje eigenlijk bestaat uit de beide met de verdikking vergroeide tanden.

Zooals boven reeds is gezegd, waren alle aanwezige bloemen van dit exemplaar op dezelfde wijze vervormd. Afgaande op hetgeen ik bij gekweekte orchideeën met abnormale bloemen heb waargenomen, acht ik het niet onwaarschijnlijk, dat deze plant nooit anders dan zulke afwijkende bloemen heeft voortgebracht. Het is wel jammer, dat orchideeën zich over het algemeen zoo moeilijk uit zaad laten voortkweken, want het zou wel de moeite loonen na te gaan, of dergelijke afwijkingen, tenminste bij bevruchting met eigen stuifmeel zaadvast zijn.

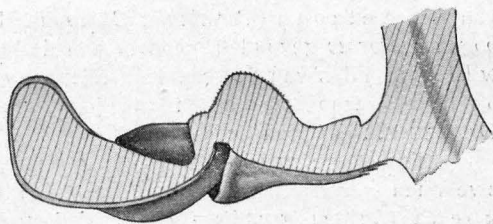

Fig. 5 Overlangsche doorsnede van de abnormale lip van *Vanda saxatilis*.

J. J. SMITH.

KORTE MEDEDEELINGEN.

Vlindertrek. — Dat trekken van de vlindertjes (*Terias hecabe*), waarover de Heer VAN WELSEM in afl. 7 schreef, heeft zeker nog wel een 14 dagen aangehouden, al is 't dan niet tot Lembang toe. Ze waren afkomstig van theeondernemingen ten noorden van den Tangkoeban Prahoe, waar de rupsen bij millioenen de *Albizia*-boomen kaal vraten. De Heer STRUBY, administrateur, vond dat niet erg: zoo'n natuurlijke bladsnoei in den drogen tijd kon niet veel kwaad. De vlindertjes waren tot dicht bij Soebang nog in grooten getale te zien.

C. A. W.

Periodieke bloei. — Naar aanleiding van de artikelen over ééndagsorchideeën kan ik mededeelen, dat zoo'n periodieke bloei ook voorkomt bij de ketjoeboeng (*Pseudodatura arborea*). Op het schoolerf en bij mij thuis (Bandoeng) staan 2 struiken, die alle vier tegelijk gebloeid hebben, nadat er in een paar maanden geen bloem aan te zien was geweest. De planten bloeien regelmatig met tusschenpoozen van een maand of een paar maanden, ik heb daar niet zoo precies op gelet.

C. A. W.

MEDEDEELINGEN DER VEREENIGING.

Afdeeling Buitenzorg. — Op Zondag 25 October jl. hield deze afdeeling een excursie naar de eilanden in de baai van Batavia. Op den 23sten daaraanvooraangaande had een inleidende vergadering plaats, waarin Dr. DAMMERMAN iets van de dierenwereld en Dr. LAM iets van de vegetatie mededeelde en demonstreerde.

Dien Zondag was de afdeeling gast van den heer A. C. H. VAN MOTMAN, Landheer van Dramaga, op zijn motorjacht „Barent Fockesz” en de 18 deelnemers (het maximum, dat kon worden meegenomen) werden op uiterst gulle wijze door den eigenaar en door Jhr. WICHERS, Hoofdadministrateur der Onderneming, aan boord ontvangen en onthaald, waarvoor beiden heeren hier nogmaals onze hartelijke dank moge worden betuigd. Om ongeveer 5 uur vm. met een drietal auto's uit Buitenzorg vertrokken, kon men omstreeks 7 uur uit de jachthaven te Batavia uitvaren. Bezocht werd eerst het eiland Leiden, dat werd rondgewandeld en waar men verscheidene op den voordrachtavond genoemde zaken in natura kon waarnemen. Aan *Bruguiera* en *Rhizophora* werd het verschijnsel der viviparie in alle stadia bekeken en ook de *Pes Caprae*-formatie werd in oogenschouw genomen, waarbij de roempoetlari-lari (*Spinifex litoreus*) wel het meest de aandacht trok. Van de dierenwereld waren het de gewone parade-paardjes van elke excursie naar de eilanden boeloe babi (zeeegels) en de zeekomkommers (*Holothuria*).

Bij het voortzetten van den tocht werd op zee nog een fraai zeegroen exemplaar van een geep gezien, die door een snelle beweging van den staartvin over het water heen wegvluchtte; ook zagen we de rugvinnen van eenige dolfijnen.

Vervolgens werd Edam aangedaan. Hier splitste zich het gezelschap in een groep, die den vuurtoren beklom en een andere, die onder leiding van Dr. DAMMERMAN in de vlet de zeetuinen bevoer en plunderde.